

عوامل تاثیرگذار در تربیت مهدوی

نجمه شریفی^۱

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان (عوامل تاثیرگذار در تربیت مهدوی) است.

در صده اخیر کاهش کارآمدی خانواده ها و هجوم فرهنگ غربی به درون زندگی ما، والدین را جهت تربیت نسلی منتظر و مهدی باور با چالشی بسیار مواجه نموده است چرا که نهاد خانواده مهمترین و اثرگذارترین نقش را در تربیت نسل منتظر و مهدوی ایفا می کند. این تحقیق با روش کتابخانه ای به صورت توصیفی انجام گرفته است و به دنبال پاسخ به این پرسش بوده که چه عواملی در فرآیند تربیت نسل مهدوی موثر است. و این نتیجه حاصل گشت که والدین مهدوی برای اینکه بتوانند در جهت پیشرفت اسلام و تسریع در ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف سهیم باشند می بایست ابتدا روح و جان خویش را صیقل دهند و مطیع امر امام خویش بوده و والدینی ولایت پذیر و محب اهل بیت علیهم السلام باشند. تربیت نسل منتظر و مهدوی وابسته به عواملی است که اسلام این عوامل را راهکار مناسبی برای سهولت در رسیدن به اهداف معرفی نموده است. عواملی که مرتبط است به پیش از ازدواج والدین و پس از آن و عواملی که مرتبط است با دوران بارداری و هنگام تولد و شیردهی.

به واسطه رعایت این مراحل فرزندانی پرورش خواهند یافت که در مقابل جنگ نرم و جنگ سخت دشمنان اسلام قد علم کنند و روحیه ای مدافع داشته، روحشان چنان صیقل یافته باشد که از حریم اسلام و امام خویش دفاع کنند و در بحرانی ترین زمان ها بهترین تصمیمات را بگیرند و زمینه ساز تشکیل دولت کریمه مهدوی باشند.

کلید واژه ها:

تربیت، خانواده، نسل منتظر، انتظار

مقدمه

تربیت مهدوی یکی از موضوعات مهم در فرهنگ اسلامی است که به تربیت نسل آینده بر اساس اصول و ارزش های مهدوی اشاره دارد.

این نوع تربیت به دنبال ایجاد فضائی است که در آن افراد با ویژگی های مثبت و اخلاقی مهدی موعود (عج) آشنا شوند و سعی می کنند که در زندگی خود این ویژگی ها را پیاده کنند.

و اینک نیک بنگرید چند درصد از خانواده های مسلمان دغدغه یک تربیت سالم اسلامی را در سر می پرورانند؟

چه تعداد از پدران و مادران در جست و جوی یک الگوی برتر برای تربیت فرزندان شان هستند؟ از بزرگترین خلاءهای پژوهشی در عرصه علوم تربیتی و نیز در عرصه معارف مهدوی نبود پژوهشی کامل در موضوع (تربیت مهدوی) است.

پژوهشی که بنیان های اساسی تربیت مهدوی را بر شمارد و آن گاه راهکارهای عملی برای تربیت مهدوی فرزندان را ارائه کند تا ثمره عملی آن، توفیق خانواده ها در تربیت نسلی منتظر و جوانانی رشید و مهدی یاور باشد.

با توجه به اینکه موضوع ما عوامل تاثیرگذار در تربیت مهدوی بوده و برای بررسی موضوع به متون دینی مراجعه نمودیم موضوع ما به شیوه توصیفی بررسی شده است.

با مراجعه به متون و بررسی منابع مرتبط با این موضوع به کتاب و مقالاتی از جمله : مقاله واکاوی مولفه های تربیت مهدوی در اندیشه استاد مرتضی مطهری نویسنده : سید محمد علی میرجلیلی

در مجله انتظار موعود ۱۴۰۰ شماره ۷۴ چاپ شده - نویسنده در این مقاله به بیان مولفه های تربیت مهدوی از نگاه استاد مطهری پرداخته است.

و مقاله ضرورت تربیت مهدوی کودکان بر اساس آموزه های دینی مهدویت نویسنده داوود داداشی زاده و حسین جلالی نوبری چاپ در مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی ۱۴۰۲ سال پنجم شماره ۵۴ و کتاب خانواده و تربیت مهدوی نویسنده مرتضی آقا تهرانی چاپ ششم زمستان ۱۳۹۱ انتشارات کتاب یوسف

و کتاب مهارت ها و راهکارهای تربیت مهدوی نویسنده نجمه نجم چاپ انتشارات بنیاد فرهنگی مهدی موعود

در این کتاب نویسنده به راهکارها و مهارت های عمومی و اختصاصی موثر در تربیت پرداخته است. برخورد کردم و با مطالعه این منابع سعی کردیم در مقاله حاضر به بررسی این موضوع (عوامل تاثیر گذار در تربیت مهدوی) بپردازیم تا به صورت منسجم و در یک اثر تمام عوامل جمع آوری شود.

مفهوم شناسی

معنای لغوی واصطلاحی تربیت:

تربیت در لغت به معنای پرورش رشد و نمو دادن است و در اصطلاح به فرآیند هدایت و شکل دهی به شخصیت و رفتار فرد از جنبه های مختلف جسمی، ذهنی، اخلاقی و اجتماعی اشاره دارد. واژه تربیت از ریشه (ربو) و از باب تفعیل است. چرا که کلمه ناقص هنگامی که باب تفعیل برده می شود، مصدر آنها بر وزن تفعله می شود. مانند : تربیه، تزکیه^۱

۱- محمدرضا طباطبائی، صرف ساده، ص ۱۷۱

این گونه از سخن اهل لغت بر می آید، در این ریشه به نوعی می توان معنای زیادت و رشد را یافت و در موارد مختلف استعمال خود نیز این معنا را دارد. راغب اصفهانی در کتاب مفردات الفاظ قرآن در معنای این لغت همان سخن العین را آورده است و در کنار آن به بیان قولی نیز قائل شده است که اصل این کلمه از (رب) می داند که یک حرف آن برای تخفیف در لفظ به حرف (ی) تبدیل شد.^۱ هدف از تربیت در نگاه دین عبارت از : رشد الهی، طهارت، حیات طیبه، عبادت، تقوی، قرب، رضوان، تزکیه و تهذیب^۲، اصلاح رابطه انسان با خودش، طبیعت، جامعه، تاریخ ...^۳

معنای لغوی واصطلاحی مهدویت:

واژه مهدویت ها مصدر جعلیست که با افزودن تایی تأنیث به (اسم + ی) ساخته شده است. اسم از هر نوعی که باشد اعم از اسم فاعل و اسم مفعول و ... در معنای مصدر جعلی موثر است و آن را به خود معطوف می کند.

واژه مهدویت از لحاظ لغوی به معنی (مهدی بودن) دانست اما چون خود واژه (مهدی) اسم مفعول و به معنای هدایت شده است. معنای مهدویت را به سوی (راه یافته بودن) سوق خواهد داد. البته در اصل، واژه مهدویت از زبان عربی گرفته شده و از ریشه (هَدَى) ساخته شده است.

اضافه شدن تایی تأنیث به کلمه (مهدوی) که معنی مربوط بودن به مهدی را نشان می دهد، مثل کلمه رضوی، حسینی و تمام چیزهایی را که به مهدی (ع) مربوط می شود در بر می گیرد.

مهدویت در اصطلاح یعنی هرگونه عقیده و رفتار و گفتار و منشی که منتسب به حضرت مهدی

(ع) باشد. به عبارت بهتر باور به وجود حضرت مهدی (ع) و یقین به منجی موعود.

^۱ - راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، ص ۳۴۰

^۲ - خسرو باقری، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ص ۵۳

^۳ - مصطفی دلشاد تهرانی، سیری در تربیت اسلامی، ص ۷۷

مهدویت، دانشگاهی است که تجلی ایمان شیعه را در آئینه انتظار رقم می زند. اندیشه ای سبز که با وجود غیبت طولانی امام عصر (ع) طراوت بوستان امامت و ولایت را دوچندان کرده و روح و جان تشیع را جلا بخشیده است.^۱

۱- تأثیر خانواده در تربیت مهدوی

خانواده، به عنوان سلول یک جامعه است که در صورت آراسته شدن به سبک زندگی مهدوی می تواند هم در مسیر گذر از زمانه پرخطر آخر الزمان و هم در فراهم آوردن زمینه های ظهور، نقش فوق العاده ای را ایفا نماید.

در نظر گرفتن چنین جایگاه ویژه ای اساساً بدین خاطر است که «خانواده هرچند از نظر جمعیت یک جامعه بسیار کوچک دانسته می شود اما اسلام به منظور سالم سازی جوامع بزرگتر انسانی اهتمام ویژه ای به سلامت نهاد خانواده دارد. خانواده مهم ترین جایی است که در آن باورها و اعتقادات دینی، ارزش های اخلاقی و هنجارهای اجتماعی از نسلی به نسلی منتقل می شود.

از طریق خانواده است که نسل بعدی با دنیای بیرونی آشنا می شود، چگونگی معاشرت و روابط اجتماعی با دیگران را می آموزند و راه و رسم زندگی، اخلاق و آداب و رسوم اجتماعی را فرامی گیرند.^۲ این سخن رسول اعظم است که فرمود: «مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُولَدُ إِلَّا عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ الْيَهُودَانِ وَ يَنْصَرَانِ وَ يُمَجِّسَانِهِ»^۳. بچه ای، با فطرتی الهی به دنیا می آید و این پدر و مادر او هستند که وی را

یهودی، مسیحی یا مجوسی می کنند.

^۱- مقالات مهدوی، تحریریه بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)

^۲- همیشه بهار (اخلاق و سبک زندگی اسلامی) ص ۲۳۴

^۳- من لایحضره فقیه، ج ۲ ص ۴۹

۳-۱ الگوپذیری رفتاری

یکی از مهمترین عوامل تاثیرگذار در هیئت انسان داشتن الگویی جامع و کامل است؛ با توجه به همین نیاز اساسی است که در قرآن شریف، پیامبر اکرم (ص) بانوان الگو و اسوه مسلمانان معرفی شده است: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»^۱

در اندیشه مهدویت این اسوه و الگو در پیامبر اکرم (ص) و در زمان بعثت ایشان منحصر نمی‌شود، بلکه در هر زمان حجت حی به عنوان الگوی زندگی فرد می‌شناسد.

معلمان و کارکنان مدرسه می‌توانند به عنوان الگوهای رفتاری برای دانش آموزان عمل کنند. اگر معلم خود ارزش‌های مهدوی را در رفتار و گفتار خود نشان دهند، دانش آموزان نیز به طور طبیعی به این ارزش‌ها جذب می‌شوند.

۳-۲ آموزش مفاهیم مهدوی

این روش، برگرفته از سیره اهل بیت (ع) برای حفظ جامعه ایمانی در برابر هجمه‌های اعتقادی است. معصومین شیعیان را با معارف مهدوی آشنا و راهکارهایی برای آمادگی در دوران یبت مطرح می‌کردند.

برای تبیین معارف مهدوی، هم باید از شیوه‌های رسمی و مستقیم استفاده کرد و از شیوه‌های غیر رسمی و غیر مستقیم. حضور در برنامه‌های معرفت بخشی، مثل نشست‌ها و دوره‌های مهدوی برای

^۱- احزاب / ۲۱

تعلیم معارف بسیار مفید است، همچنین استفاده از موعظه و سخنرانی‌های تاثیرگذار، مثل منبرهای به یادماندنی مرحوم کافی به پرورش و شناخت مهدوی کمک خواهد کرد.

شرکت مستمر در نماز جمعه نیز از جمله راهکارهای تعلیم معارف مهدوی است.

در این میان، آموزش غیر مستقیم و پنهان جایگاه ویژه‌ای دارد؛ با استفاده از قالب‌های هنری و رسانه‌ای و فرهنگی. هرچه از جنبه‌های هنری جذاب‌تری بهره ببریم، جذب جوان راحت‌تر خواهد بود.^۱

معلمان می‌توانند با تدریس مفاهیم مرتبط با مهدویت، دانش آموزان را با این موضوع آشنا کنند. این آموزش می‌تواند شامل تاریخ مهدویت، ویژگی‌های امام مهدی (عج) و اهمیت انتظار باشد.

۳-۳ فعالیت اجتماعی

فعالیت اجتماعی در مدارس می‌تواند نقش بسیار مهمی در تربیت مهدوی داشته باشد. این فعالیت‌ها به دانش آموزان کمک می‌کند تا با ارزش‌های انسانی و اخلاقی آشنا شوند و روحیه همکاری و همدلی را در خود تقویت کنند.

برای موفقیت در تربیت یک نوجوان مهدی‌باور نیاز است که در فعالیت‌های اجتماعی آنها را بکار گیریم. کارشناسان مسائل تربیت در میان اهمیت فضا سازی و نقش فضای مناسب در تربیت انسانی گفته اند: ما از عهده تربیت تک تک افراد بر نمی‌آئیم مگر زمانی که فضای مناسبی برای این امر مهیا کنیم.^۲

از جمله فعالیت‌هایی که می‌توان در این راستا موثر باشند، می‌توان به برگزاری کارگاه‌های آموزشی، برنامه‌های فرهنگی، نصب تابلوهای طراحی شده با موضوع مهدویت و استفاده از زنگ‌هایی که آهنگ آن ((یامهدی)) باشد اشاره کرد.

^۱ - مسیر یاری . ج ۱ . بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج)

^۲ - آقا تهرانی، مرتضی، خانواده و تربیت مهدوی

برگزاری جشن های کوچک، اگرچه مختصر، در مناسبت های مهدوی مانند نیمه شعبان و سالروز به امامت رسیدن آن حضرت (عج) اشاره کرد.

مدارس می توانند با برگزاری فعالیت های اجتماعی دانش آموزان را به عمل به ارزش های مهدوی تشویق کنند.

نتیجه گیری

هر خانواده مهدوی در هر مکان و زمانی که با شد باید خود را از جهات اعتقادی، رفتاری و فرهنگی که به آن اشاره کردیم مزین به آموزه های مهدوی نماید و امام را الگوی تمام عیار خود بداند و برای دیگر خانواده ها در جامعه الگو باشد. شاید سخت باشد که یک خانواده بتواند هم ظاهر و هم باطن خود را با آموزه های مهدوی هماهنگ سازد بطوری که آنچنان با خویشتن یک باشد که بزرگترین بادهای سهمگین نتواند او را از خود واقعی اش که همان فطرت خدا شناسی و خداجوئی است، جدا سازد.

خانواده مهدوی شدن خیلی هم آسان نیست، البته حضرت ولی عصر هیچگاه افراد و خانواده هایی که پرچمدار اندیشه های ایشان هستند را فراموش نکرده و نخواهد کرد.

این همان راه تعالی و تحکیم خانواده است، یعنی تا زمانی که خانواده ای به امام زمان (عج) وصل باشد موفقیت ها و پیروزی ها به ایشان اقتدا خواهند نمود و در هر راهی که قدم گذاشته پیشرفت حاصل می کند.

انس با خدا و از تعلقات دنیا دوری کردن، تزکیه و تهذیب نفس، خودسازی و خداشناسی، همه اینها باعث می شود که خانواده در هر مسیری که قدم می گذارد ثابت قدم و استوار باشد.

برقراری انسی و ارتباط قلبی ب امام عصر و ایجاد پیوند و همسویی تربیت شوندگان با ایشان موفق شده و در نتیجه زندگی شان هدفمند و به آینده امیدوار و از سستی و تزلزل خانواده به دور خواهد بود و یک خانواده متعالی و مستحکم خواهد ساخت.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

۱- ابن بابویه، محمد بن علی، من لایحضره الفقیه، محقق: علی اکبر غفاری، جلد دوم، جامعه مدرسین قم ۱۴۱۳ قمری

۲- ابن بابویه (صدوق) محمد بن علی بن حسین، کمال الدین و تمام النعمه ، قم ، دار الکتب الاسلامیه ، ۱۳۹۷ ق.

۳- امام ابو محمد حسن بن علی عسکری ، تفسیر منسوب به الامام العسکری ، قم مدرسه امام مهدی ، ۱۴۰۹ ق

۴ - ابن قولویه، جعفر بن محمد، ترجمه، محمد جواد ذهنی تهرانی، کامل الزیارات، تهران، پیام حق ، ۱۳۷۷ ش.

۵- بنیاد فرهنگی مهدی موعود (عج) ، در مسیر یاری، ج دوم ، قم ، ۱۳۹۸ ش.

۶- حسین بن محمد راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، بیروت، دارالعلم، بی تا، اول، ص ۳۴۰

۷- حکیمی، محمدرضا و محمد و علی ، الحیاء، ترجمه احمد آرام ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۰ ش .

۸- خسروباقری، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، تهران، مدرسه ۱۳۸۵ سیزدهم ص ۵۳

۹- شریفی، احمد حسین، همیشه بهار (اخلاق و سبک زندگی اسلامی)، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۱ ش.

۱۰- فرجاد، محمد حسین، آسیب شناسی اجتماعی، بدر تهران، ۱۳۶۳ ش

۱۱- کارگر، رحیم، تعلیم و تربیت در عصر ظهور، ج دوم، بنیاد فرهنگی مهدی موعود، قم، ۱۳۸۹ ش.

۱۲- گیدنز آنتونی، جامعه شناسی، ترجمه: منوچهر صبوری، ج دوازدهم، نشرنی، تهران، ۱۳۸۳ ش

۱۳- لکینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ترجمه مصطفوی، تهران، کتابفروشی علمیه اسلامی، ۱۳۶۹ ش.

۱۴- مرعاملی، محمد بن حسن وسائل الشیعه، ج اول موسسه آل البيت، قم ۱۴۰۹ ق.

۱۵- متقی هندی، عماد الدین علی، کنز العمال، ج ۱۴، چاپ اول، بیروت، موسسه الرساله ۱۴۰۵

۱۶- محمدرضا طباطبائی، صرف ساده، قم، دارالعلم ۱۳۷۹، چهل و نهم ص ۱۷۱

۱۷- مصطفی دلاشاد تهرانی، سیری در تربیت اسلامی، تهران، نشر و تحقیقتا ذکر ۱۳۸۰، چهارم ص ۷۷

۱۸- ملایی، حسن، سبک زندگی منتظرانه، ج چهارم، انتشارات مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۹۸ ش

۱۹- نیلی پور، مهدی، خانواده مهدوی، چاپ سوم، مرغ سلیمان، اصفهانی، ۱۳۸۸ ش.س

۲۰- نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه، تهران، مکتبه صدوق به تهران، ۹۷۱۳ ق.

۲۱- یثربی کاشانی، سید محمد، مسیری در رساله حقوق امام سجاد (ع)، فرهنگ آفتاب، قم، ۱۳۸۲ ه ش